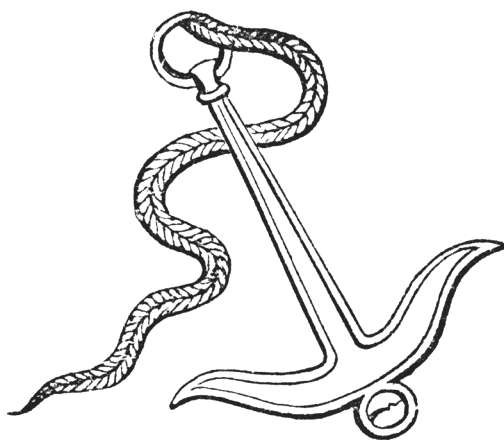

Hrvoje Šijak

zamjenik glavnog
i odgovornog urednika

... ima nešto što je u samoj srži postmoderne, a dolazi iz epohe kada je Bog bio živ. Radi se o netoleranciji. Postmoderna ne tolerira velike priče, vječne istine ili apsolutni temelj. Tako dugo dok nemaš stav o cjelokupnoj stvarnosti, možeš imati stav o svakomu pojedinom dijelu te iste stvarnosti. Možeš imati stav o svakomu pojedinačnom ljudskom biću, ali ne smiješ imati stav o tome što je čovjek.

Aktualna lutanja hrvatskoga društva u uskoj su svezi s lutanjima Zapada, a logična su i nužna posljedica ignoriranja temeljnoga ljudskog pitanja: što je čovjek te zauzimanja jasna stava oko toga pitanja. Cijeli je sekularizirani Zapad svjestan da je Bog mrtav, ali ta činjenica, sama po sebi, nije dovoljno objašnjenje lutanja Zapada. Ono luta jer nije domislilo alternativu Bogu. Namjesto ideje o Bogu koji je bio temelj cjelokupnoga društvenog uređenja i namjesto ideje o čovjeku kao slici Božjoj nije stavljeno ništa. Ako se oko nečega Zapad mogao složiti, bio je to Bog kršćanstva, no taj Bog više nije temelj zapadne civilizacije. Glavni problem leži u činjenici što Zapad nije osmislio nekoga novog boga, odnosno, ako je kojega i osmislio, taj je umro još prije nego onaj prethodni, a svaki novi umire još prije. Zapadna je civilizacija obezglavljena i zato vrluda poput muhe bez glave. Njezina obezglavljenost omogućuje pojavu postmoderne. Nema više gore ili dolje, lijevo ili desno jer ne postoji apsolutni temelj u odnosu na koji je moguće orijentirati i odrediti što je gore, a što dolje, što je lijevo, a što je desno. Prema svakom pravcu je stoga moguće biti skeptičan. Biti skeptičan nekada je bila karakteristika ljudi koji se kritički odnose spram svijeta, ocjenjuju svijet i sukladno ocjeni imaju jasan stav i djeluju, a to onda znači da mogu i pogriješiti. To su mogli samo hrabri ljudi i nije čudo da se rijetko tko usudio kritizirati jer taj je riskirao biti u krivu. Danas su pak svi skeptični i više se ne radi o izrazu kritike, već se radi o izrazu nepovjerenja,

kukavičluka i nesigurnosti. Svi kritiziraju i uopće nije potrebno biti hrabar da bi se kritiziralo jer ne postoji nikakav strah, a on ne postoji jer se nema što izgubiti, odnosno nemoguće je biti u krivu ili, još gore, nevažno je jesi li u krivu ili u pravu. Jer kako ne postoji temelj, tko može odrediti jesi li poražen ili nisi, jesi li napredovao ili nazadovao, jesi li u pravu ili si u krivu?

Ipak, ima nešto što je u samoj srži postmoderne, a dolazi iz epohe kada je Bog bio živ. Radi se o netoleranciji. Postmoderna ne tolerira velike priče, vječne istine ili apsolutni temelj. Tako dugo dok nemaš stav o cjelokupnoj stvarnosti, možeš imati stav o svakomu pojedinom dijelu te iste stvarnosti. Možeš imati stav o svakomu pojedinačnom ljudskom biću, ali ne smiješ imati stav o tome što je čovjek. Tako dugo dok je tvoj stav izraz vlastitoga skromnog mišljenja koje ne pretendira biti više od pukoga mišljenja, možeš misliti što ti drago i tako dugo dok svoj stav ne namećeš drugima ili ga ne smatraš jedinim ispravnim, možeš imati bilo kakav stav. Zato je u postmoderni svaki stav neka filozofija i svi filozofiraju, a zapravo se nitko ne bavi filozofijom. Sve su religije iste, sve može biti religija, ali ništa nije svetinja. Možeš vjerovati u kakva god boga želiš tako dugo dok ne tvrdiš da tuđi bogovi ne postoje. Svaki išarani papir može predstavljati umjetničko djelo. Suvremeni je čovjek letargičan jer mu je oduzeto ono jedino ljudsko, a to su religija, filozofija i umjetnost koje su postale puka mišljenja, a nisu više sud o svijetu, i to takav sud koji pretendira biti jedini istiniti sud.

Ta se letargičnost očituje na svim društvenim razinama jer dok se postmoder-

no društvo kune u toleranciju, zaštitu ljudskih prava, brigu za manjine, to isto društvo ne poduzima ništa kada dođu nevolje. Svi podržavaju one u nevolji, na njihovoj su strani, zalažu se za promjenu, ali nitko ništa ne čini. Nevoljni ostaju u nevolji, gladni ostaju gladni, proganjani ostaju proganjani, a siromašni ostaju siromašni jer učiniti nešto u vezi s tim značilo bi zauzeti stav, a ne ostati pri pukom mišljenju. To bi značilo djelovati, što vodi k tome da ćemo se nekome i zamjeriti, a to bi značilo da smo odredili temelj i da ćemo djelovati sukladno temelju i da ćemo čvrsto stajati na njemu. To znači počinuti ono od čega postmoderna preza. Imati jasan temelj ili sud koji sve ostale temelje i sudove proglašava pogrešnima za postmodernu je čin hereze koji zaslužuje izopćenje.

Tako se zapravo pokazuje da je postmoderna suprotna krajnost religije jer dok je za religiju samo jedno istina, a sve drugo laž, dotle je za postmodernu sve istina, a samo jedno laž. Dok za religiju postoji bezbroj hereza, dotle za postmodernu postoji samo jedna. Zato se netolerantnost religije puno prije uočava nego netolerantnost postmoderne. No jedan od paradoksa postmoderne krije se u činjenici da je religija ta koja ujedno može i tolerirati dok postmoderna to nije u stanju. Tolerirati znači dopustiti ono što je pogrešno, a za to se mora imati jasan sud. Onaj koji nema jasan i nedvosmislen sud oko toga što je ispravno nije sposoban za toleranciju jer nema ničega što bi on smatrao pogrešnim pa da onda to i podnosi.

Sve što postmoderna o tome može pokazati jest netolerancija, što je njezin drugi paradoks. Činjenica da u posljednje vrijeme ta netolerantnost postmoderne izla-

zi na vidjelo, čemu se moglo svjedočiti i u RH, samo potvrđuje još jednom da su religija, filozofija i umjetnost ono ljudsko u čovjeku jer njima čovjek donosi jasne stavove, kritike i ocjene, što je pak moguće samo ako se nešto drži apsolutnim temeljem, ako se drži da je nešto istina, a drugo laž. Naime, onoga trenutka kada postmoderni čovjek nešto ne tolerira, on zapravo nešto sudi, procjenjuje kao loše, a to mu je moguće samo ako ima određeni temelj, ako nešto drži dobrim i istinitim, a ono što ne tolerira drži zlim i neistinitim. U tom trenutku on ruši osnovnu postmodernističku premisu.

Upravo ovdje vidim zadaću budućih teologa. Oni su jedni od rijetkih u akademskoj zajednici koji još uvijek drže da je jedan temelj istinit, a da drugoga nema pa su stoga oni ti koji mogu isprovocirati netolerantnost postmodernoga čovjeka te ga tako dovesti do toga da se počne baviti temeljnim pitanjem: što je čovjek. Studenti teologije to mogu jer se nalaze na crkvenom studiju, a Crkva se još uvijek usudi donositi jasan sud o svijetu i čovjeku. Kao studenti u opasnosti smo, pod utjecajem postmoderne, sami relativizirati temelje vlastite vjere, studija ili nauka Crkve. U opasnosti smo da prestanemo postavljati filozofska i teološka (religijska) pitanja, a ona su fundamentalna ljudska pitanja. Ili smo, u najboljem slučaju, u opasnosti da ne dajemo odgovore na ta pitanja. Naša je dužnost ne dopustiti da ta pitanja i rasprava o tim pitanjima padnu u drugi plan jer tako dugo dok na njih ne odgovorimo, pa makar i činili dobro, toga nećemo biti svjesni jer nećemo znati što je čovjek i što je dobro.

POGLED NA KRIŽ

Gledam te ruke što se šire da me zagrlje,
Gledam to lice obliveno krvlju,
Gledam te oči koje mi govore patnjom,
Gledam tu ranu na boku Tvome.

Gledam te, Isuse ,i ne shvaćam Tvoju
Ljubav.

Gledam tijelo Tvoje izmučeno ,
Gledam bolom prožeto Tvoje biće,
Gledam suze Tvoje majke,
Gledam Tvoje usne kako trpe i šute.

Gledam Te, Isuse, i ne shvaćam Tvoju
ljubav.

Gledam masu oko sebe, Isuse,
Gledam kako Ti se rugaju,
Gledam kako deru odjeću s Tebe,
Gledam i prepoznajem – dio sam te
mase.

Gledam Te, Isuse, i ne shvaćam Tvoju
ljubav.

Nikad neću shvatiti kolika je Tvoja
ljubav, Isuse!

Pa zar si morao,
zar si želio umrijeti baš za mene,
Za mene grešnika?!

Katarina Grbavac